

Kulturdepartementet

Stockholm den 14 juni 2017

Kultursamverkan för ett Sverige som håller ihop Ds 2017:8

Ideell kulturallians har anmodats att svara på promemorian rörande förslaget till en framtida inriktning och utvecklingsmöjligheter för kultursamverkansmodellen.

Ideell kulturallians är en samarbetsorganisation med 21 nationella förbundsorganisationer varav några är paraplyorganisationer som medlemmar. Vi samlar det civila samhällets organisationer på kulturområdet och arbetar både nationellt och regionalt med det civila samhällets röst inom kultursamverkansmodellen. Ideell kulturallians har sedan kultursamverkansmodellen infördes följt arbetet med att implementera modellen i landet och aktivt arbetet för att skapa metoder för att utveckla samrådsprocesser och stärka det civila samhället.

Vi föreslår att regeringen bjuder in till ett civilsamhälle till ett sakråd kring kultursamverkansmodellen inför det slutgiltiga beslutet.

2.2 Kultursamverkansmodellens inriktning och omfattning

Att ta bort konst- och kulturfrämjande verksamhet på grund av att området är svårt att avgränsa samtidigt som utredningen ändå säger att det främst är konsulenterna som berörs, skapar otydlighet i argumenteringen. Det är ett litet område som i utredningen lättvindigt

tycker sig kunna byta ut till något annat utan att det överhuvudtaget resoneras över de konsekvenser det kan tänkas ha för det civila samhället.

Utredningen ger intrycket av att konsulentverksamheterna framförallt skulle vara en organisatorisk fråga mer än en fråga av stor mening för det civila samhället. Konsulenter har en viktig funktion i arbetet med att stötta utvecklingen av en bred kulturverksamhet lokalt och regionalt. Deras självklara roll att sprida kulturen i landet borde sättas samman med Statens kulturråd målsättningen att minska skillnaderna i tillgång till kultur. Utredningen har på sätt och vis rätt i att konsulenter finns under olika huvudmän men missar att just detta är en viktig maktfråga för det civila samhället. Konsulenter knyts till institutionerna eller ligger direkt under landstingen och föreningslivet förlorar makten över vad konsulenter ska göra. Konsulenter riskerar att bli en del av byråkratin som styrs av förvaltning eller institution. Under årens lopp har det uppstått kamp om konsulenter arbetsuppgifter där föreningslivet som oftast förlorat.

Ideell kulturallians granskning av kultursamverkansmodellen 2014 visar att konsulent fortfarande ligger högt upp på civilsamhällets önskelista. Behoven har dessutom breddats och det dyker upp krav om bland annat konsulenter inom pop- och rockmusik. Verksamhetsområden som ligger utanför institutionerna. Tanken bakom förslaget att lägga konsulenter inom nuvarande verksamhetsområden utgår ifrån ett traditionellt och otidsenlig tänk om vad kultur är och vad som växer fram idag.

Konsulenter är ofta nära sammankopplade med arrangörverksamheter. I regionernas budget ligger oftast arrangörsanslaget under kulturfrämjande verksamheter. Två viktiga verksamheter som inte bara bidrar, utan har i uppdrag att sprida kulturen och öka delaktigheten. Anslagen till arrangörverksamheter är i jämförelse med regionens kulturbudgetar procentuellt marginella. Samtidigt kan man läsa i tio av fjorton kulturplaner 2015 att man vill utveckla arrangörsarbetet och att verksamheten beskrivs som, betydelsefull infrastruktur, en framgångsfaktor, och i ett exempel som huvudfråga för scenkonstområdet som helhet. Samtidigt vet vi att över 90% av anslagen ligger låsta i institutionerna och att bara en liten del av produktionerna når ut i hela regionen. Utredningen konstaterar också att kultursamverkansmodellen har hitintills inte lett till några genomgripande förändringar i bidragsfördelningen.

Att Statens kulturråd aktivt ska verka för att minska skillnaderna på tillgången till kultur genom att samtidigt ta bort kulturfrämjande verksamheter ger en motstridig signal. Följderna av att ta bort ett område ur modellen är att incitamentet att följa upp och föra dialog mellan stat och region och civilsamhället minskas. Detta lilla utrymme som är den enda tråden i reformen som går att koppla till en statlig pekuniär insats för civilsamhället klipps i och med förslaget.

Ideell kulturallians har inget emot att bild- och formområdet kommer med i modellen men inte på bekostnad av att konst- och kulturfrämjande verksamheter tas bort.

Ideell kulturallians avstyrker å den bestämdaste utredningens förslag att ta bort konst- och kulturfrämjande verksamhet ur kultursamverkansmodellen.

2.5 Samtliga landsting med i kultursamverkansmodellen

Ideell kulturallians instämmer med promemorian i att samtliga landsting skall in i kultursamverkan för att skapa legitimitet och långsiktighet för modellen. Det civila samhället finns organiserat i en Ideell kulturallians Stockholm län och kräver att det ska ges samma utrymme som i övriga landet att påverka de regionala kulturinsatserna.

Ideell kulturallians tillstyrker promemorians förslag.

2.6 Samråd med det civila samhället

Det är positivt att utredningen föreslår landstingen att dialogen med det civila samhället bör utvecklas och att metoderna samt syftet tydliggörs. Förslaget är ett steg i rätt riktning. Ideell kulturallians har sedan länge drivit frågan om att syfte och mål med samråden med det civila samhället tydliggörs. Risken med utredningens förslag är att det är alldeles för lite och alldeles för sent för att ge någon riktig effekt.

När modellen introducerades så fanns det naturliga incitament för det civila samhället att delta på samråden och som inte krävde så mycket av landstingen. Då fanns nyfikenhet över en ny reform och osäkerhet rådde om den skulle påverka bidragen. Det civila samhället ville bevaka och lära sig om kultursamverkansmodellen och självklart uppstod förhoppningar att stödet skulle öka till föreningslivet. I dag är förutsättningarna annorlunda. Man har insett att det kommit väldigt lite ut ur samråden, några tydliga effekter som kopplar modellen med utveckling av det civila samhällets förutsättningar har vi inte sett. Värdet av att delta i samråden försvagas över tid.

Ideell kulturallians har tagit på sig att samla det civila samhället regionalt för att stötta och stärka vår röstbärrroll inom kultursamverkansmodellen. Initiativet togs därför att våra medlemsorganisationer var medvetna om att deras regionala föreningar var strukturellt och organisatoriskt svaga. Under de sju år som passerat har inget hänt som stärkt de regionala strukturerna, tvärtom har fler organisationer gått från tre-ledsorganisation till två-leds. I och med Ideell kulturallians arbete har bilden av ett mycket svagt organisatoriskt regionalt led förstärkts. Om vi tar bort studieförbunden som oftast har representation regionalt så har Ideell kulturallians 53 rikstäckande medlemsorganisationer. Av dessa 53 organisationer har 19 organisationer någon form av mellanledsstruktur eller konsulenter direkt anställda av riksförbundet men med uppdrag att täcka landet. 11 av dessa är organiserade i våra 21 landsting och motsvarar därmed också kultursamverkansmodellens struktur. Men även om dessa 11 förbund är organiserade efter länen betyder det inte att alla har en aktiv styrelse och verksamhet, många distrikt är vilande. Av de 11 föreningarna har endast en handfull föreningar regionalt stöd.

Skörheten inom den ideella sektorn gör att fungerande strukturer lätt kan brista och försvinna. Organisationerna har inte resurser att köpa in förlorad kompetens utan den byggs genom kontinuitet. Kunskap förmedlas genom aktivt deltagande och praktisk verksamhet. I slutändan innebär det att förutsättningarna för att det civila samhället ska bli en stark part i dialog med regionen är bräckligt, de ekonomiska och organisatoriska förutsättningar finns inte och det blir allt färre föreningsrepresentanter som har kompetens att driva regionala kulturpolitiska frågor.

Det sätter sammantaget kultursamverkansmodellen på prov. Det betyder att de organisatoriska och strukturella formerna för samråd och dialoger måste i högre grad anpassas till det civila samhällets förutsättningar. Ideell kulturallians har genom Kick-projektet tagit fram ett metodverktyg som är tänkt att användas som vägledning för att skapa kvalitativa samråd med det civila samhället. Men även om formen är viktig för att skapa kontinuitet, tillit och framförhållning är ändå sakfrågorna det som gör att man på ideell tid deltar på ett samråd. Det är därför av stor vikt för kultursamverkansmodellen att samråden syftar mot ett mål som gör att det civila samhället får något tillbaka mer än möjligheten att tycka till om frågor som är perifera och svåra att relatera till. Ideell kulturallians vill se att det civila samhällets egna frågor ges utrymme i kultursamverkansmodellen och att dialoger ska kunna leda till förslag som gynnar det civila samhällets kulturverksamheter så att sektorn kan stärkas och utvecklas.

Ideell kulturallians skulle därför önska att det tydliggjordes i förordningen 7§

7 § Landstinget ansvarar för att den regionala kulturplanen utarbetas i samverkan med länets kommuner och efter samråd med länets professionella kulturliv och det civila samhället i syfte att stärka förutsättningarna att utveckla verksamheter. Med kulturplanen som grund beslutar Statens kulturråd om det statsbidrag som landstinget ska fördela.

Om målet med kultursamverkansmodellen är att föra kulturen närmare medborgarna skulle Ideell kulturallians se att målet med att samråda med det civila samhället är att skapa bättre förutsättningar att utveckla det civila samhällets kulturverksamheter.

Ideell kulturallians önskar ett tillägg i bedömningen enligt följande:

Bedömning: Dialogen med det civila samhället bör utvecklas inom kultursamverkansmodellen. Det bör ske genom att landstingen vid framtagandet av kulturplaner tydliggör metoderna för och syftet med dialogerna. *Målet med samrådet med det civila samhället är att skapa bättre förutsättningar för det civila samhället att verka och utvecklas.*

2.8 Mer ändamålsenlig uppföljning av kultursamverkansmodellen

Behovet av att följa upp hur de kulturpolitiska målen uppfylls och hur de offentliga medlen används är viktigt. Ideell kulturallians vill samtidigt betona betydelsen av att uppföljning och utvärdering även måste gälla samråden och dialogen med det civila samhället. Kunskapen om det civila samhället inom kulturen är generellt mycket lågt, statistik finns hos studieförbunden men i övrigt vet vi väldigt lite. I vårt arbete inom Ideell kulturallians blir det extra tydligt då vi kontinuerligt tvingas till att själva göra egna små undersökningar kopplat till kultursamverkansmodellen.

De kulturpolitiska målen lyfter deltagande i kulturlivet och allas möjlighet till att utveckla sina skapande förmågor samt barn och ungas rätt till kultur. Mål som i sig har litet utrymme i kultursamverkansmodellen som fördelningsreform. Här spelar det civila samhället en viktig roll.

Ideell kulturallians håller med om att uppföljningen ska vara relevant och användbar och inte skapa onödig byråkrati. Men det innebär inte att uppföljning av vårt område inte ska finnas med såsom det ser ut idag.

Ideell kulturallians stödjer förslaget om att en oberoende aktör ges i uppdrag att se över hur uppföljning och utvärdering av kultursamverkansmodellen kan förbättras.

Ideell kulturallians

Calle Nathanson
Ordförande